

AZ ÉRZELMI INTELLIGENCIA FEJLESZTÉSE A MESÉK SZEREPE A TANÍTÁS-TANULÁS FOLYAMATÁBAN

Csájiné Knézics Anikó
vezető tanító
mesterpedagógus

Left brain

I see the left brain,
Takes numbers, it understands,
Does the double & compares, I can even know
And find, straight, I can find
Always be correct, I master of words and language
Because I calculate equations and give with numbers
I can order, I can begin,
I know exactly who I am.

Right brain

I see the right brain,
Takes creativity, it feels right, I can picture,
Hear the melody, I can feel the sound of music,
I can feel, the feeling of your heart with me,
I can feel the music, I can feel
I can feel the music, I can feel the music,
I can feel the music, I can feel the music,
I can feel the music, I can feel the music.

Mercedes-Benz
The art of driving.

PIROS KÉK ZÖLD SÁRGA
FEKETE BARNÁ LILA KÉK
SÁRGA BARNÁ FEKETE
FEHÉR PIROS LILA ZÖLD
SZÜRKE LILA FEKETE
BARNÁ SÁRGA KÉK LILA
FEHÉR PIROS ZÖLD SZÜRKE
LILA KÉK FEHÉR FEKETE

Az agy fejlődése függ attól, hogy mire használják

- Az agy nem biológiailag előre meghatározott idővonalat követve fejlődik, hanem a születés utáni élmények hatására. /Kutatás - Csibra Gergely és Gergely György/

A kisbaba már néhány hónaposan felismeri az interaktív helyzetek tanító jellegét és **elméjét tanulásra kész „üzemmódba” kapcsolja.**

A csecsemő agya egyértelműen tanulásra van beprogramozva.

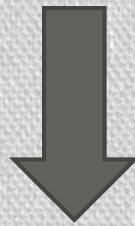
HIÁNYZÓ LÁNCSZEM

Tapasztalatok

A csecsemők veleszületett információéhségével nem tudunk mit kezdeni.

KIMARADNAK

mondókák, ölbéli játékok, mesék

PEDIG

- A későbbi tanulási - olvasási sikereiket megalapozzuk /hatjuk
  - Ha nem lép fel az agyban hiányérzet akkor....

MESE

Olvasásra? Olvasástechnika fejlesztésére?

Szövegértés fejlesztésére?

megküzdésre, kitartásra, újrakezdésre,
reményszerzésre, (ügyességre),
másrészt az érzékszerveknek a csiszolására is
használható

A mese, mint az érzelmi intelligencia fejlesztésének elnöke

- A kisgyermek a **mesehallgatás** során nemcsak a mesélő tekintetét figyeli, **befelé is néz, figyel.**
- A hallottakhoz **belső képet készít**, mégpedig a saját vágyainak megfelelő fantáziaképet, ezáltal a **pszichikus feszültséget képek segítségével feldolgozza, elaborálja.**
- Újra és újra meghallgatja ugyanazt a mesét, ameddig meg nem szűnik a feszültsége, nem oldódik a szorongása.

MESE

A mese, mint az érzelmek fejlesztése

MESÉLNI KELL a
gyereknek, de MIÉRT?

A mese kimondhatóvá
teszi a kimondhatatlant.

MESE

A mesék jelentősége a gyerekek számára

- Fontos ősi tartalmakat hordoznak
- Viselkedési mintákat nyújtanak számukra
- Feszültségoldás eszköze
- Nehezen meghatározható érzéseiket formába öntik, kiélhetik

A mese a lélek fejlődésének állomásait jeleníti meg nagy erejű, szimbolikus képekben.

MESE

- **Ismétlések:** ráismerés örömforrás, ismerősség biztonságélménye
- **Várakozás** feszültsége és oldódása
- **Veszély és megmenekülés:** "nagy legyek, önálló legyek" vágya
- **Elégtétel motívum, kompenzációs törekvés (kicsi)**
- **Minden lehetséges:** varázslatok, gondolatok mindenhatósága, vágyteljesítés, átváltozás
- **Nem intellektuális,** hanem szimbolikus formában mögöttes, rejtett üzenet formájában ad választ az élet nagy kérdéseire

MESE

Realitásra tanít

Az élet nehézségeit
nem lehet elkerülni,
szembe kell szállni
velük és lehet
győzedelmeskedni!

Belső képek nélkül nem lehet olvasni!

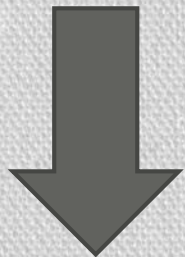

- Ha az olvasott szöveg nem jelenik meg képként a tudatban, nem értelmezhető az agy számára a szövegbe kódolt üzenet.
- A televízió kész képei
  - **kényelmessé** teszik, ellustítják a természeténél fogva teremtésre, mozgásra, aktivitásra kész **elmét**
  - **blokkolják** a fantázia és a **képzelőerő működését**

MESÉLJÜNK!

Információéhség

de a gyors információszerzés nem teszi lehetővé, hogy a megszerzett tudás belsővé váljon!

Mese és érzelmi intelligencia

- Mióta a világ a világ, az ember újra meg újra bajba kerül, hol önmagában, hol pedig azon kívül
- Kimászunk belőlük vagy elmerülünk bennük?
- Képesek vagyunk-e fejlődésre, változásra, vagy megrekedünk?
- Mesék képeinél maradva: útnak indulunk-e, vagy kővé változunk?

HOGYAN kapcsolódhatnak?

FEJLESZTÉSEK:

mozgás, képzelet, kreativitás, belső
kép, megtapasztalás, átélés,
élménypedagógia, kipróbál,
megtapasztal, drámapedagógia,
közösségi élmény, kifejezőképesség,
megoldási módok, motiváció,
önbizalom, empátia

HITELESSÉG

MOSOLYOGJ

Ez sokkal egyszerűbb, mint elmagyarázni azt hogy miért sírsz.

Érzések észlelése,
megkülönböztetése

Érzések megértése

Érzelmi
intelligencia

Érzések kezelése,
kifejezése

Érzések
integrálása

Mit nevezünk érzelmi intelligenciának?

- „Az érzelmi intelligencia az érzelmi információ észlelésének, kifejezésének, felhasználásának és irányításának azon képessége, amely elősegíti a személy fejlődését” Salovey és Mayer (1990).
- 1997-ben Mayer és Salovey módosították az érzelmi intelligenciával kapcsolatos elképzeléseiket, nagyobb hangsúlyt helyezve az érzelmi intelligencia kognitív komponenseire.
- *A négy-ágú érzelmi intelligencia modell szerkezete*

Érzelmi intelligencia fogalma

„Arra való képesség, hogy érzékeljük, megértsük, kezeljük és használjuk az érzelmeket, amelyek megkönnyítik a gondolkodást.”

- Szűkebb értelmezés: mentális képesség (Mayer–Salovey, Davison et al.)
- Tágabb értelmezés: érzelmi és szociális készségek összessége (Goleman, Bar-On)

„Olyan tudás és képességek sorozata, amelyek hatással vannak arra, hogy valaki meg tudjon birkózni a környezeti hatásokkal.”

- [illegible]

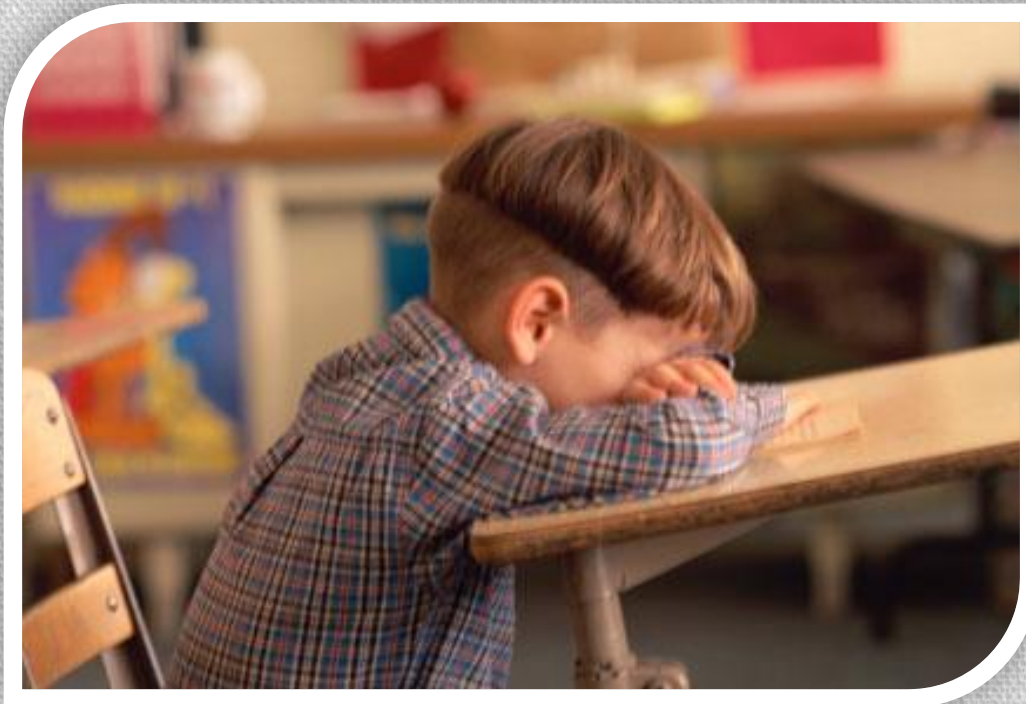
Az érzelmek meghatározó szerepe

- Egyetlen életkori szakaszban sincs olyan jelentős szerepe a **személyiség egészének fejlődésére az érzelmi életnek, mint az óvodás korban** (kivéve a serdülőkort).
- Az óvodás gyermek pszichikus folyamatai önkéntelenül funkcionálnak, **minden pszichikus működés az érzelmek uralma alatt áll.**
- Nem a gyermek uralkodik az érzelmein, hanem **az érzelmek uralkodnak a gyermekén.**

Konfliktuskezelés

- Az óvónő, tanító nem akkor segíti a fejlődést, ha megóvjaa a kisgyermeket a konfliktustól, hanem akkor,
- ha segíti azt a **SAJÁT SZINTJÉN MEGÉRTENI ÉS FELDOLGOZNI.**
- Ennek útja az óvoda-iskola átmenet időszakában elsősorban a mesén, **JÁTÉKON ÉS RAJZON KERESZTÜL TÖRTÉNIK.**

Az óvodáskor érzelmi jellemzői

- Nagyfokú **érzelmi aktivitás**
- Érzelmek differenciálatlansága - nagyfokú emocionális **ingerlékenység**
- **Gyenge emocionális stabilitás**
- Erős érzelmek - **érzelmek gyors váltakozása**
- **Szélsőséges érzelmek** , alacsony frusztrációtolerancia
- A gyermek az **érzelmeit nem képes leplezni**
- Az alapérzelmek (elsődleges érzelmek mellett megjelennek a másodlagos érzelmek (a társas lét következményeként : irigység, empátia)
- **Agresszivitás** (kapcsolati, verbális , indirekt)

Az érzelmek alakulása az iskoláskor küszöbén

- Állandó differenciálódás: az erkölcsi, esztétikai, intellektuális érzelmek megjelenése és egymástól való elkülönülése
- **Érzelmek tartósságának növekedése**
- **Labilitás csökkenése**
- Az érzelmek feletti uralom fokozódása
- **Visszafogottabb** érzelmi megnyilvánulások
- A gyermek megtanul bánni az érzelmeivel
- Előtérbe kerül a teljesítménymotiváció
- Nő a kudarcűrő képesség
- A magasabb rendű érzelmek között különös jelentőséggel bírnak az erkölcsi és az intellektuális érzelmek.

Érzelmi intelligencia fejlesztése

- Érzelmekről nem ítélni, hanem beszélni, értelmezni őket.
- Problémamegoldáshoz segíteni, viselkedésmintákat kialakítani.
- Hosszú távú cél: tudja enyhíteni a szorongást, csillapítani a dühöt, feloldani a depressziót, kordában tartani a haragot.
- Önmegfigyelés, érzelmek igazgatása (mi bújik mögöttük), empátia (mások megértése)

Önértékelést fejlesztő tényezők

- Világos elvárások
- A gyerek pozitív vonatkozásaira való összpontosítás.
- Minden alkalmat ki kell használni, hogy **dicsérjük, buzdítsuk a gyerekeket**, hogy minden jó viselkedésüket, erőfeszítésüket, részsikereiket megerősítsük.
- A viselkedésének a pozitív aspektusainak kiemelése.
- Testi kontaktus
- **Hallgassuk meg a gyerekek panaszait!**
- Tisztelettel beszélni a gyerekekkel, emberként, és ne gyerekként kezelni őt!

Önértékelést fejlesztő tényezők

- A gyerek kompetenciaterületeinek az azonosítása, **ÉS**
- minél több siker lehetőség biztosítása olyan helyzetek teremtése révén,
  - ✓ ahol a gyerek megmutathatja **erős oldalait**, lehetőleg a **csoport előtt**.
  - ✓ amelyekben a gyerekek megvan a lehetősége, hogy **segítsen más személyeken**
- A kommunikációs, valamint a krízishelyzetekkel való megküzdés képességének fejlesztése.

A negatív érzelmek kifejezése: tanítsuk, bátorítsuk

- Ajánlott bátorítani a gyerekeket a saját érzelmek megfelelő módon történő kifejezésére egy **biztos, elfogadó környezetben**
- Meséljünk el a gyerekeknek előzőleg átélt helyzeteket, vagy meséket, hasonlóakat ahhoz, amit ő élt át – **ÉLETMESE**
- A pedagógusnak meg kell tanítania a diákokat, hogy elfogadják magukat akkor is, amikor el vannak csüggedve vagy levertek

A felnőtt egy modell kell legyen a negatív érzelmek hatékony kezelésében

GYAKORLATOK

- **DÜHPÁRNA:** a gyerek használhat a csoportban egy nagy, kemény párnát, amelyre textilfestékekkel egy dühös arcot fest. **Amikor valaki dühös, rácsaphat erre a párnára.**
- **PUHA FÉSZEK:** a terem egyik sarkában egy puha fészket alakíthatunk ki, párnákkal és takaróval. Ide vonulhatnak vissza a gyermekek, ha valamitől félnek, és odabújhatnak a bátorságot adó plüssállatokhoz.
- **ÉRZELEMÓRA:** az óra számlapján a számok helyett érzelmek szerepelnek. Az órát felakasztják a falra, és minden gyermek **beállíthatja magának az aktuális hangulatát.**

GYAKORLATOK

- **MITŐL FÉLSZ?:** A tanító felírja egy papírlapra a gyermekek által megnevezett félelmeket. A felsorolt félelmeket eljátsszák szerepjáték vagy bábjáték során.
- **HA ÖRÜLÖK:** Mesélik el a gyerekek a szép és örömteli élményeiket – hogyan szereznek örömet másoknak, hogyan mutatják ki az örömeiket? Még jobb, ha be is mutatják, hogyan lehet az örömet testtel kifejezni: például tapssal, ugrálással, tánccal, forgással.

Példák a hatékony közlésre

- **A viselkedés leírása** (pl. „Amikor nem telefonálsz haza,”, „amikor csúnyán beszélsz velem”, „amikor nem tartod be a szabályt”)
- **Saját érzelmek kifejezése, mint a másik viselkedésének a következménye** („aggódom, hogy mi történik veled..”, „Idegesít, amikor...”, „Mérges vagyok, amikor...”)
- **A viselkedés következményeinek megfogalmazása a saját személyünkre nézve** („mivel nem tudom, hol lehetnél”, „mivel nem tetszik, ha nem tartjuk be, amiben megegyeztünk”)

A **SZERETET** a pedagógiában azt jelenti: **RENDELKEZÉSRE ÁLLOK**

„Ha a gyermek együtt él a nyugodt derűvel, megtanulja, hogyan találjon lelki békét. Ha a gyermek együtt él a biztonsággal, megtanul hinni magában és környezetében.”

(Dorothy L. Notte)

Már az óvodában megtanultam mindent, amit tudni érdemes

„Életem legfontosabb viselkedési szabályait egytől egyig az óvodában sajátítottam el. Az egyetemen a bölcsesség nem volt különösebb érték, az óvodában azonban annál inkább.

Íme, amit tanultam:

- Ossz meg mindent másokkal!
- Ne csalj a játékban!
- Ne bánts másokat!
- Mindent oda tégy vissza, ahonnét elvetted!
- Rakj rendet magad után!”

(Rober Fulghum)

- Ne vedd el a másét!
- Kérj bocsánatot, ha valakinek fájdalmat okoztál!
- Evés előtt moss kezet!
- Húzd le a vécét!
- A frissen sült sütemény és a hideg tej tápláló.
- Élj mértékkel!
- Mindennap tanulj, gondolkodj, rajzolj, fess, énekelj, táncolj, játssz és dolgozz egy keveset!
- Délutánonként szundíts egyet!
- A nagyvilágban óvatosan közlekedj, fogd meg a társad kezét, és ne szakadjatok el egymástól!

- **Ismerd fel a csodát!**

- Ne feledd a magocskát a műanyag pohárban: a gyökerek lefelé terjeszkednek, a növények felfelé, és senki nem tudja pontosan, mindez hogyan van, de valamennyien hasonlóképpen élünk.
- Az aranyhalak, a hörcsögök, a fehér egerek, még a magocska is a műanyag pohárban — mind meghalnak egyszer. Mi is.
- Minden fontos dolog bennük foglaltatik. A szeretet és az alapvető higiénia. Az ökológia, a politika, az egyenlőség és az értelmes élet.

Válaszd ki bármelyik pontot, fordítsd le bölcs felnőtt szavakra, és alkalmazd családodra, kormányodra, munkádra, egész életedre — meglátod, bölcsnek és igaznak fogod találni.

Gondold csak el, mennyivel jobb volna a világ, ha összes lakója süteményt és tejet uzsonnázna minden délután három órakor, aztán pedig fogná a plédjét és szunyókálna egy keveset.

- És milyen jó volna, ha az összes kormány oda tenne vissza mindent, ahonnet elvette, és rendet rakna maga után. És akárhány éves is vagy, még mindig érvényes a szabály:

A nagyvilágban fogd meg a társad kezét, és ne szakadjatok el egymástól!

„A mese megkönnyebbíti a szívet, s olyan porhanyóssá teszi az ember lelkét, hogy az álom magvai könnyen kicsíráznak benne”

(Seherezádé - Ezeregyéjszaka legszebb meséi)

Köszönöm szépen
a figyelmüket!

Csájiné Knézics Anikó
knezics.aniko@gmail.com